

אות ט - יומא פרק ד

משנה א

טַרְף בַּקְלָפִי וְהַעֲלָה שְׁנֵי גוֹרְלוֹת. אֶחָד פְּתוּב עָלָיו לְשֵׁם וְאֶחָד פְּתוּב עָלָיו לְעֶזְאוּל. הַסֵּגֵן בִּימִינוֹ וְרֹאשׁ בֵּית אָב מִשְׁמָאלוֹ. אִם שָׁל שֵׁם עָלָה בִּימִינוֹ, הַסֵּגֵן אוֹמֵר לוֹ, אִישִׁי כֹהֵן גָּדוֹל, הַגְּבִיָּה יְמִינְךָ. וְאִם שָׁל שֵׁם עָלָה בְּשְׂמָאלוֹ, רֹאשׁ בֵּית אָב אוֹמֵר לוֹ, אִישִׁי כֹהֵן גָּדוֹל, הַגְּבִיָּה שְׂמָאלְךָ. נִתְּנוּ עַל שְׁנֵי הַשְּׁעִירִים וְאוֹמֵר, לֵי חֲטָאת. רַבִּי יִשְׁמַעֵאל אוֹמֵר, לֹא הִיָּה צָרִיךְ לוֹמֵר חֲטָאת, אֲלֵא לֵי. וְהֵן עוֹנִין אַחֲרָיו, בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

עומד משמאלו. אם הגורל של שם עלה בימינו, הסגן אומר לו, אישי כהן גדול, הגביה ימינך. ואם של שם עלה בשמאלו, ראש בית אב אומר לו, אישי כהן גדול, הגביה שמאלך. נתנו את הגורלות על שני השעירים ואומר, 'לה' חטאת' [וגם כאן היה מבטא את השם המפושט]. רבי ישמעאל אומר, לא היה צריך לומר 'חטאת', אלא רק 'לה'. והן - הפהנים העומדים שם ושומעים את השם המפושט, עונין אחריהם, ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד.

משנתנו חוזרת לענין האמור לעיל (פרק ג משנה ט) שלאחר הודוי של הפהן הגדול על הפר היה נגש להטיל גורל על שני השעירים, מי לה' ומי לעזאזל. טרף בקלפי - חטף במהירות והעלה מהקלפי שני גורלות, אחד פתוב עליו לשם, ואחד פתוב עליו לעזאזל [וכיון שסימן טוב היה להם שעולה הגורל של ה' בימין, חששו שיתמהמה בכונה וימשש להרגיש מהו של ה' ויטלנו בכונה בימין, והרי אין זה גורל, ולכן היה צריך לחטף במהירות כפי הפא לידו, כדי שלא יהיה לו זמן להתבונן ולמשש], הסגן עומד מימנו וראש בית אב

משנה ב

קָשֶׁר לְשׁוֹן שֶׁל זְהוּרִית בְּרֹאשׁ שְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח וְהַעֲמִידוּ בְּנֶגֶד בֵּית שְׁלוּחוֹ, וְלִנְשָׁחַט כְּנֶגֶד בֵּית שְׁחִיטָתוֹ. בָּא לוֹ אֶצֶל פָּרוֹ שְׁנֵיָהּ, וְסוּמְךָ שְׁתֵּי יָדָיו עָלָיו וּמִתְוַדֶּה. וְכֵן הִיָּה אוֹמֵר, אֲנִי הַשֵּׁם, עוֹיְתִי פִּשְׁעֵתִי חֲטָאתִי לְפָנֶיךָ אֲנִי וּבֵיתִי וּבְנֵי אֶהְרֹן עִם קְדוּשֵׁיךָ. אֲנִי הַשֵּׁם, בְּפֶר נָא לְעוֹנוֹת וּלְפִשְׁעֵים וּלְחַטָּאִים, שְׁעוֹיְתִי וְשִׁפְשָׁעֵתִי וְשִׁחַטָּאתִי לְפָנֶיךָ אֲנִי וּבֵיתִי וּבְנֵי אֶהְרֹן עִם קְדוּשֵׁיךָ, כְּפִתוּב בְּתוֹרַת מֹשֶׁה עֲבָדְךָ, כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יִכַּפֵּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכָּל חַטָּאתֵיכֶם לְפָנַי יְיָ תִטְהָרוּ. וְהֵן עוֹנִין אַחֲרָיו, בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

לאחר שהתברר מי השעיר שמקרב לה' ומי השעיר שנשלח לעזאזל, קשר הפהן הגדול לשון של זהורית - חתיכת צמר צבועה באדם בראש - בין קרניו של השעיר המשתלח,

הכהנים, וכך היה אומר, אָנָּה הַשֵּׁם, עֲוִיתִי פְּשַׁעְתִּי חַטָּאתִי לְפָנֶיךָ אָנִי וּבֵיתִי וּבְנֵי אֶהְרֹן עִם קְרוֹשֵׁיךָ. אָנָּה הַשֵּׁם בְּפֶרֶךְ נָא לְעֹנֹת וּלְפְשָׁעִים וּלְחַטָּאִים, שְׁעוֹתִי וּשְׁפָשַׁעְתִּי וּשְׁחַטָּאתִי לְפָנֶיךָ אָנִי וּבֵיתִי וּבְנֵי אֶהְרֹן עִם קְרוֹשֵׁיךָ, בְּכַתּוּב בְּתוֹרַת מֹשֶׁה עֲבָדְךָ, כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יִכַּפֵּר עֲלֵיכֶם לְטַהַר אֶתְכֶם מִכָּל חַטָּאתֵיכֶם לְפָנַי ה' תִּטְהַרוּ. וְהֵן - הַכֹּהֲנִים הַשּׁוֹמְעִים אֶת הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל מְזַכֵּיר אֶת הַשֵּׁם הַמְּפָרֵשׁ, הֵיוּ עֹנִין אַחֲרָיו, בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד.

והעמידו בנגד בית שלוחו - מול השער שממנו יוציאו אותו כדי להוליכו לעזאזל, ולגשחט - לשעיר שעלה עליו הגורל להיות מקרב לה', היה קושר לשון של זהורית בנגד בית שחיטתו, כלומר, סביב צוארו. והיו קושרים לשונות אלו כדי שלא יתחלפו השעירים זה בזה, ולא בשעירים אחרים. לאחר מכן בא לו הכהן הגדול אצל פרו בפעם השנייה [שהרי כבר היה אצל פרו פעם אחת, והתנדה על עוונותיו ועוונות בני ביתו], וסומך את שתי ידיו עליו, ומתנדה על כל עוונות

משנה ג

שָׁחַטוּ וְקָבַל בַּמִּזְבֵּחַ אֶת דָּמוֹ, וּנְתָנוּ לְמִי שֶׁהוּא מְמַרְס בּוֹ עַל הַרְבֵּד הָרְבִיעִי שֶׁבַּהִיכָל, כְּדִי שְׁלֹא יִקְרָשׁ. נָטַל מִחֶתֶתָּה וְעָלָה לְרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ, וּפְנָה גִּחְלִים אֵילָךְ וְאֵילָךְ, וְחוֹתָה מִן הַמַּעֲבָלוֹת הַפְּנִימִיּוֹת, וַיֵּרֵד וְהִנִּיחָהּ עַל הַרְבֵּד הָרְבִיעִי שֶׁבַּעֲזָרָה:

להיות בהיכל בעת שנכנס הכהן הגדול לקדש הקדשים], והיה ממרס בדם כדי שלא יקרוש הדם, ולא יוכלו לזרקו. עתה פונה הכהן הגדול לעבודת הקטרת הקטרת בקדש הקדשים: נטל מחתה - כלי שמניחים בו גחלי אש, ועלה לראש המזבח, ופנה מהגחלים אילך ואילך, וחותה מן הגחלים המעבלות הפנימיות, והן אותן גחלים שבאמצע האש, שנתעכלו היטב, וירד והניחה למחתה על הרבד הרביעי שבעזרה, באותו מקום שנמצא הכהן הממרס בדם הפר שנשחט.

לאחר שהתנדה הכהן הגדול פעמים על פרו, שחטו - התחיל את שחיטתו והניח לאחר לסימה, וקבל הכהן הגדול עצמו במזרק את דמו, והמזרק הוא כלי מיוחד לקבלת הדם, שאין לו תחתית רחבה אלא חדה [כצורת קונוס], כדי שלא יוכלו להניחו על הארץ ויקרש הדם, ונתנו למי שהוא ממרס בו - מנענע את הדם כל הזמן, ואותו אדם היה עומד בעזרה, על הרבד הרביעי שבהיכל - על שורת האבנים הרביעית שביציאה מההיכל [אך לא בהיכל עצמו, שהרי אסור לכל אדם

משנה ד

בְּכָל יוֹם הָיָה חוֹתָהּ בְּשֵׁל פֶּסֶף וּמַעֲרָה בְּתוֹךְ שֵׁל זָהָב, וְהַיּוֹם חוֹתָהּ בְּשֵׁל זָהָב וּבָהּ הָיָה מְכַנִּים. בְּכָל יוֹם חוֹתָהּ בְּשֵׁל אַרְבַּעַת קַבִּין וּמַעֲרָה בְּתוֹךְ שֵׁל שְׁלֹשֶׁת קַבִּין, וְהַיּוֹם חוֹתָהּ בְּשֵׁל שְׁלֹשֶׁת קַבִּין, וּבָהּ הָיָה מְכַנִּים. רַבִּי יוֹסִי אָמַר, בְּכָל יוֹם חוֹתָהּ בְּשֵׁל סָאָה וּמַעֲרָה בְּתוֹךְ שֵׁל שְׁלֹשֶׁת קַבִּין,

והיום חוֹתֵה בְּשֵׁל שְׁלֹשֶׁת קַבִּין, וְבֵה הָיָה מְכַנִּים. בְּכָל יוֹם הַיְתָה כְּבֻדָּה, וְהַיּוֹם קָלָה. בְּכָל יוֹם הַיְתָה יָדָה קְצָרָה, וְהַיּוֹם אֶרְכָּה. בְּכָל יוֹם הָיָה זְהָבָה יְרוֹק, וְהַיּוֹם אָדָם, דְּבָרֵי רַבִּי מְנַחֵם. בְּכָל יוֹם מְקַרֵּיב פָּרָם בְּשַׁחֲרִית וּפָרָם בֵּין הָעֶרְבִים, וְהַיּוֹם מוֹסִיף מְלֵא חֲפָנָיו. בְּכָל יוֹם הַיְתָה דְקָה, וְהַיּוֹם דְקָה מִן הַדְקָה:

חלוקים נוספים, בכל יום היתה המחטה כבדה, לפי שדפנות המחטה היו עבות, והיום קלה, שהיו דפנותיה דקות. בכל יום היתה ידה - ידית המחטה, קצרה, והיום ארכה, כדי שיוכל הפהן הגדול להסתייע בזרועו בעת חפינת הקטרת בקדש הקדשים, כמו שיבאר להלן. בכל יום היה זהב וירוק [יש מפרשים שהפונה לזהב צהוב], והיום היה זהב של המחטה אדם, שהוא חשוב יותר, דברי רבי מנחם. בכל יום היה הפהן מקריב פָּרָם - חצי מכמות הקטרת בשחרית, ופָּרָם - וחצי נוסף בין הערבים, והיום, מוסיף על הכמות הרגילה עוד שעור של 'מלא חפניו', ששעור זה היה מקטר בקדש הקדשים, כמו שיבאר להלן. בכל יום היתה הקטרת דקה - פתושה היטב לפרורים דקים, והיום - ביום הכפורים היתה דקה מן הדקה - דקה ביותר, שהיו מחזירים אותה למכתשת בערב יום הכפורים כדי לכותשה שוב, שתהיה דקה מאד, כיון שנאמר 'ומלא חפניו קטרת סמים דקה והביא מבית לפרכת', והרי כבר נאמר בכל קטורת 'ושחקה ממנה הדק' ומדוע הוסיפה התורה וכתבה פֶּאן 'דקה', אלא בא הכתוב ללמד שביום זה תהיה הקטרת דקה מן הדקה, יותר מבכל יום.

משנתנו מבארת את החלוקים שבין צורת הקטרת הקטרת שנעשית בכל יום, לבין הקטרתה ביום הכפורים: בכל יום מימות השנה היה הפהן חוֹתֵה - ממלא את המחטה גחלים במחטה של פָּסָף, ומְעָרָה - ושופך את הגחלים מתוך מחטה זו בתוך מחטה אחרת, של זהב, ולא היה חוֹתֵה בְּשֵׁל זְהָב, כיון שפעלת החתיה שוחקת את הכלי, והתורה חסה על ממונם של ישראל, והיום - ביום הכפורים, היה חוֹתֵה במחטה של זהב, ובה היה מכניס, ועשו כן כדי להקל על הפהן הגדול, שלא יצטרך להעביר את הגחלים ממחטה למחטה בעודו צם וגופו חלש. חלוק נוסף, בכל יום היה הפהן חוֹתֵה במחטה המחזיקה פמות של ארבעת קבין גחלים, ומְעָרָה אותם בתוך מחטה של שלשת קבין, שזהו השעור הנצרך להקטרת הקטרת, והקב המיתר של הגחלים היה מתפזר, והיום היה חוֹתֵה במחטה של שלשת קבין, ובה היה מכניס, מהטעם האמור, להקל על מלאכתו של הפהן הגדול. רבי יוסי חולק ואומר, בכל יום היה חוֹתֵה במחטה של סָאָה - ששה קבין, ומְעָרָה בתוך מחטה של שלשת קבין, והיום חוֹתֵה בְּשֵׁל שְׁלֹשֶׁת קַבִּין, וְבֵה הָיָה מְכַנִּים.

משנה ה

בְּכָל יוֹם פְּהָנִים עוֹלִים בְּמִזְרָחוֹ שֶׁל כָּבֵשׁ וַיּוֹרְדִין בְּמַעֲרָבוֹ, וְהַיּוֹם פְּהָן גָּדוֹל עוֹלָה בְּאִמְצַע וַיּוֹרְד בְּאִמְצַע. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, לְעוֹלָם פְּהָן גָּדוֹל עוֹלָה בְּאִמְצַע וַיּוֹרְד בְּאִמְצַע. בְּכָל יוֹם פְּהָן גָּדוֹל מְקַדֵּשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו מִן הַפִּיּוֹר,

וְהַיּוֹם מִן הַקִּיּוֹן שֶׁל זָהָב. רַבֵּי יְהוּדָה אֹמֵר, לְעוֹלָם כִּהֵן גְּדוֹל מְקַדֵּשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו מִן הַקִּיּוֹן שֶׁל זָהָב:

בְּאֲמִצָּע, לְהֵרָאוֹת חֲשִׁיבוֹתוֹ, שֶׁהוּא כִּכֵּן בֵּית
לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְהוֹלֵךְ בְּמָקוֹם שְׂרוּצָה.
רַבֵּי יְהוּדָה אֹמֵר, לְעוֹלָם - אֵף בְּשָׂר יָמוֹת
הַשָּׁנָה, כִּהֵן גְּדוֹל עוֹלָה בְּאֲמִצָּע וַיִּוֹרֵד בְּאֲמִצָּע,
וְרַק שָׂרָר הַכֹּהֲנִים עוֹלִים בְּמִזְרַח וַיִּוֹרְדוּ
בְּמַעְרָב. בְּכָל יוֹם מִימֹת הַשָּׁנָה הַכִּהֵן הַגְּדוֹל
מְקַדֵּשׁ אֶת יָדָיו וְרַגְלָיו מִן הַכִּיּוֹר, כְּמוֹ כָּל
הַכֹּהֲנִים, וְהַיּוֹם - בְּיוֹם הַכַּפּוֹרִים, הִיָּה מְקַדֵּשׁ
יָדָיו וְרַגְלָיו מִן הַקִּיּוֹן [כְּלֵי מִים] שֶׁל זָהָב,
מִשּׁוּם חֲשִׁיבוֹתוֹ. רַבֵּי יְהוּדָה אֹמֵר, לְעוֹלָם -
בְּכָל יָמוֹת הַשָּׁנָה כִּהֵן גְּדוֹל מְקַדֵּשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו
מִן הַקִּיּוֹן שֶׁל זָהָב.

אֲנֵי הַחֲלוּקִים שֶׁהוּבְאוּ בַּשָּׁנָה הַקּוֹדֶמֶת, בֵּין
הַקִּטְרֵת שֶׁל כָּל יוֹם לְבֵין הַקִּטְרֵת שֶׁל יוֹם
הַכַּפּוֹרִים, מְבִיאָה מְשַׁנְתָּנוּ חֲלוּקִים נוֹסְפִים
בְּדִינֵים אֲחֵרִים שֶׁהֵיוּ שׁוֹנִים בְּיוֹם הַכַּפּוֹרִים
מִבְּשָׂר יָמוֹת הַשָּׁנָה. בְּכָל יוֹם מִימֹת הַשָּׁנָה
הֵיוּ הַכֹּהֲנִים עוֹלִים בְּמִזְרָחוֹ שֶׁל כֶּכֶשׁ, שֶׁצֵּד
מִזְרַח הוּא מִימֵינוּ שֶׁל הַכִּהֵן הָעוֹלָה בְּכֶכֶשׁ,
וְאָמְרוּ חֲכָמִים כָּל פְּנִיּוֹת שֶׁאֵתָּה פּוֹנֶה יֵהִיוּ
לְמִיץ, וַיִּוֹרְדִין בְּמַעְרָבוֹ, שֶׁהוּא מִימֵינוּ שֶׁל
הַכִּהֵן הַיּוֹרֵד בְּכֶכֶשׁ, וְאֵין הַכֹּהֲנִים רִשָּׁאִים
לְהֵלֵךְ בְּאֲמִצָּע הַכֶּכֶשׁ, וְהַיּוֹם - בְּיוֹם הַכַּפּוֹרִים,
הִיָּה הַכִּהֵן הַגְּדוֹל עוֹלָה בְּאֲמִצָּע וַיִּוֹרֵד

מִשְׁנָה ו

בְּכָל יוֹם הָיוּ שָׁם אַרְבַּע מַעְרְכוֹת, וְהַיּוֹם חֲמִשָּׁה, דְּבָרֵי רַבֵּי מֵאִיר. רַבֵּי יוֹסִי
אֹמֵר, בְּכָל יוֹם שְׁלֹשׁ, וְהַיּוֹם אַרְבַּע. רַבֵּי יְהוּדָה אֹמֵר, בְּכָל יוֹם שְׁתַּיִם,
וְהַיּוֹם שְׁלֹשׁ:

הַלֵּילָה. וְהַיּוֹם - בְּיוֹם הַכַּפּוֹרִים, הֵיוּ חֲמִשָּׁה
מַעְרְכוֹת, כִּינּוֹן שֶׁהוֹסִיפוּ אַחַת לְטוֹל מְמֻנָּה
גְּחָלִים לְהַקְטִיר הַקִּטְרֵת בְּקִדְשׁ הַקִּדְשִׁים,
דְּבָרֵי רַבֵּי מֵאִיר. רַבֵּי יוֹסִי אֹמֵר, בְּכָל יוֹם
הָיוּ שְׁלֹשׁ מַעְרְכוֹת [וְלֹא הִיָּתָה הַמַּעְרָכָה
הַרְבִּיעִית לְצַרְף אִיבְרֵי הַתְּמִיד שֶׁל בֵּין הָעֲרֵבִים
שֶׁלֹּא נִתְעַכְּלוּ, אֲלֹא הָיוּ מְקַרְבִּים אוֹתָם
בְּמַעְרָכָה הַגְּדוֹלָה], וְהַיּוֹם הָיוּ אַרְבַּע. רַבֵּי
יְהוּדָה אֹמֵר, בְּכָל יוֹם הָיוּ שְׁתַּיִם [כִּינּוֹן
שֶׁלְדַעְתּוֹ לֹא הִיָּתָה גַּם הַמַּעְרָכָה הַשְּׁלִישִׁית שֶׁל
קִיּוֹם הָאֵשׁ], וְהַיּוֹם הָיוּ שְׁלֹשׁ.

מְשַׁנְתָּנוּ מִמְּשִׁיכָה בְּהִבָּאת הַחֲלוּקִים שֶׁהֵיוּ
בְּבֵית הַמְּקַדֵּשׁ בֵּין יוֹם הַכַּפּוֹרִים לְבֵין שָׂרָר
יָמוֹת הַשָּׁנָה: בְּכָל יוֹם מִימֹת הַשָּׁנָה הָיוּ שָׁם -
עַל גְּבֵי הַמִּזְבֵּחַ הַחִיצוֹן אַרְבַּע מַעְרְכוֹת שֶׁל
עֲצִים דוֹלָקִים, א. מַעְרָכָה גְּדוֹלָה, לְהַקְטִיר
אִיבְרֵי קָרְבַן הַתְּמִיד וְשָׂרָר הַקִּרְבָּנוֹת. ב.
מַעְרָכָה שְׁנִיָּה, שֶׁמְמַנָּה נוֹטְלִים גְּחָלִים לְהַקְטִיר
הַקִּטְרֵת עַל מִזְבֵּחַ הַזָּהָב. ג. מַעְרָכָה שֶׁל אֵשׁ
בְּלֶבֶד, לְקַיֵּם אֶת הַפְּסוּק 'וְהָאֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ
תּוֹקֵד בּוֹ לֹא תִכְבֶּה'. ד. מַעְרָכָה נוֹסֶפֶת לְאִיבְרֵי
הַתְּמִיד שֶׁל בֵּין הָעֲרֵבִים שֶׁלֹּא נִתְעַכְּלוּ בְּמִשְׁךְ

